

28/7

Riksdagsröst mot samregeringen

Folkpartisten riksdagsman Waldemar Svensson har i Frisinnad Tidskrift ägnat en utförlig kritik åt Dagens Nyheterstalan för en permanent samlingsregering. Hr Svenssons inlägg är så mycket mer förtjänt av uppmärksamhet som det sannolikt avspeglar uppfattningen hos många riksdagsmän inom den demokratiska oppositionen.

Med all rätt skriver hr Svensson "att en del tidningar med Dagens Nyheter i spetsen nu anser tiden vara mogen att frångå den svenska variant av engelsk parlamentarism, som definitivt inleddes med bildandet av den edénska koalitionsregeringen efter valet 1917". Hr Svensson synes anse att denna "svenska variant av engelsk parlamentarism" fortfarande bör vara rådande. Men det framgår av den följande framställningen att i själva verket denna parlamentarism bara under ett par år tillämpats, ja, hr Svensson skriver till och med att detta system aldrig fungerat klanderfritt i Sverige. Vår statsstyrelse lider, heter det, "under en principiellt sett mycket djupgående latent kris", en kris som framträdde redan med minoritetsparlamentarism under 1920-talet. Slutsatsen måste bli att den "riktiga" parlamentarismen som hr Svensson hyllar fungerat blott mellan oktober 1917 och mars 1920 och inte ens under denna tid på ett helt korrekt sätt. Redan dessa erkännanden borde ha gett hr Svensson anledning till mera grundlig eftertanke huruvida det över huvud taget är möjligt att praktisera det engelska systemet i Sverige.

Enligt hr Svenssons uppfattning krävs två förutsättningar för att ett demokratiskt och parlamentariskt system skall fungera. Den ena är "att partierna tävla om väljarna på nägorlunda ensartade grunder — dvs. att politiska åsikter få vara utslagsgivande". Om stora väljargrupper håller på ett visst parti av andra orsaker, t. ex. ekonomiska intressen, så uppstår en vrångbild av demokratin. Vidare krävs att man skall ha en gemensam uppfattning i fundamentala frågor, beträffande bl. a. räckvidden av statens makt. Socialdemokraterna har på den punkten åtminstone i princip en så särpräglad ideologi att denna förutsättning inte kan anses vara för handen.

Dessa synpunkter är nästan otillätligt verklighetsfrämmande. Om hr Svensson skulle ha rätt, kunde över huvud inte demokrati eller parlamentarism fungera i något land, ja, man kan lugnt påstå att något sådant system aldrig kunnat fungera. Ty att stora grupper bestäms av ekonomiska intressen och dylikt är och har alltid varit självklart; lika uppenbart är att partier av den svenska socialdemokratins typ nära nog överallt spelar en betydelsefull politisk roll, vilket redan det enligt hr Svensson skulle göra demokratin omöjlig. Det vore

onödigt att dröja vid dessa tanklösheter om det inte vore fråga om hr Svenssons väsentliga argument mot samregeringstanken. Tydligt är att hr Svenssons "bevisning" driver honom en smula för långt; vad han tror sig konstatera är i realiteten att varken parlamentarism eller demokrati fungerar eller kan fungera i Sverige.

På de avgörande skälen för en samregering ingår hr Svensson däremot inte. Han har inte observerat det orimliga i att 51 procent av väljarkåren och riksdagen blir totalt bestämmande gentemot de 49 procenten. Han har inte tänkt på att regeringens växande makt i vårt samhälle och i alla andra samhällen gör att demokratis krav på inflytande för alla större grupper kan tillgodoses blott genom att dessa grupper blir företrädare även i det centrala statsorganet. Han har inte reflekterat över att det schweiziska systemet, enligt nära nog alla kändares åsikt det kanske bäst fungerande i världen, bygger på att alla demokratiska partier från konservativa till socialdemokrater i regeringen samverkar vid utformningen av landets politik. Hr Svensson har inte klart för sig, och det gäller säkert många politiker inom skilda partier, att frågan om samregering är en huvudfråga i den moderna demokratin, inte bara en tanke att leka med för riksdagstaktiker. Det bör tillfogas att samregeringsprincipen, såsom Dagens Nyheter tidigare ofta betonat, här som i Schweiz bör kombineras med ett verksamt folkomröstningsinstitut.

Hr Svensson slutar med att vända sig mot Dagens Nyheter förlag om att den demokratiska oppositionen efter en eventuell seger vid 1952 års val skulle söka framdriva en samregering antingen genom att omedelbart utlysa nyval till andra kammaren eller genom en folkomröstning. Detta förslag förklarar hr Svensson utan någon motivering ingenting ha att göra med praktisk politik. I själva verket synes det utomordentligt svårt att finna någon annan utväg, om man verkligen vill pressa fram samregeringstanken såsom en central fråga i svensk politik; kommer väl en samregering till stånd, har man all anledning att anta att med de i praktiken mycket begränsade motsättningar som finns i Sverige en sådan regering skulle förete både effektivitet och gott samarbete. Men även på denna punkt representerar hr Svensson säkerligen en ganska utbredd riksdagsopinion. Förslag av denna något överraskande och radikala art befinns så lätt bland så kallade praktiska politiker falla utanför praktisk politik. Med praktisk politik menas alltför ofta små synpunkter, taktiskt spel och finurlighet i tävlan om röster och mandat. Framför allt betraktas varje avsteg från det vanebestämda tänkandet med förskräckelse.